

SZKOŁA WYŻSZA POLSKA

(68, BOULEVARD DU MONT-PARNASSE)

SPRAWOZDANIE SZKÓLNE ZA ROK 1868/9,

OD DNIA 1 PAŹDZIERNIKA 1868 DO DNIA 30 WRZEŚNIA 1869 ROKU.

1. — STARANIA I DĄŻNOŚCI SZKOŁY.

Podniesienie i rozpowszechnienie oświaty w narodzie przez pomnażanie zakładów naukowych, przez czynienie ich przystępnymi największej ilości młodzieży, nawet środków utrzymania pozbawionej, przez wychowanie młodej naszej generacji w duchu czysto narodowym, przez przyspasabianie jęj naukowo do zawodów praktycznych, — otóż jedna z najgwałtowniejszych potrzeb naszych, do zadosyć uczynienia którym Szkoła Wyższa Polska stara się przyczynić według możliwości. Za główne zadanie postawiła ona sobie kształcenie młodzieży polskiej w ścisłych umiejętnościach, przygotowywanie jej do szkół specjalnych, do zawodów przemysłowych, u nas z wielką szkodą narodu dotąd zaniedbywanych.

Brak przemysłu i handlu był jedną z głównych przyczyn, dla której się u nas życie społeczne, stan ekonomiczny i stosunki polityczne w nienormalny rozwijały sposób, owszem coraz bardziej paczyły. Z tego powodu już dosyć wczesnie, prawie wszystkie nasze miasta i najważniejsze ze względu na swe bogactwa i położenie prowincye, mianowicie Szląsk i Pomorze, obcą ludnością zalane zostały. Nie dla czego innego utraciliśmy wybrzeża morskie, bez których trudno narodowi zachować czerstwość, siłę, samodzielność. Wszędzie indziej w świecie ucywilizowanym przychodziły miasta przez handel i przemysł do znaczenia i stawały się głównym siedliskiem narodowego bogactwa, postępu, potęgi, oświaty, wzorami gospodarności, porządku i swo-

cz 21139/1868-9

body. U nas dla braku przemysłu i handlu nietylko to wszystko nie było możebném, ale rolnictwo, jedyna i ostatnia nasza podpora, coraz bardziej upadać musiało.

Lecz jeżeli przemysł i handel były dotąd jedną z najgłówniejszych naszych potrzeb, to stają się one w trójnasób ważniejszemi od chwili usunięcia nas w największej części naszego kraju, a mianowicie pod zaborem rossyjskim i pruskim, od wszystkich prawie urzędów publicznych.

Wprawdzie już w końcu zeszłego wieku byli w Polsce światli i patriotyczni mężowie, którzy pojmując znaczenie handlu i przemysłu dla gospodarstwa narodowego, chcieli je u nas podnieść. Ale jak fabryki Tyzenhauza, tak cukrownie ukraińskie, domy Zleceń Kongresówki i wiele innych tego rodzaju przedsięwzięć upadły u nas, bo nie podobna stworzyć to wszystko od razu, bez należytego przygotowania. Trudno wznosić i prowadzić dobrze fabryki bez zdatnych inżynierów, trudno odkryć i wyzyskać skarby w ziemi ukryte bez wykształconych górników, tworzyć i ułatwiać środki komunikacyjne bez budowniczych, zakładać banki i domy handlowe bez ludzi w tym kierunku wykształconych.

Dopóki nie będziemy mieli pomiędzy sobą ludzi gruntownie uzdolnionych do prowadzenia wszelkiego rodzaju gałęzi przemysłu i handlu, to tego rodzaju przedsięwzięcia albo się nie udadzą albo przez cudzoziemców, nimi kierujących, będą wyzyskiwane. Więc nie od tworzenia spółek handlowych i fabryk, jakeśmy to dotąd czynili, ale od zakładania szkół dla kształcenia mechaników, inżynierów, górników i t. p. zaczynać powinniśmy. A dopóki nie możemy tego rodzaju instytucji na własnej dźwignąć ziemi, to starajmy się wszelkimi siłami dopomódz jak największej liczbie naszej młodzieży do wykształcenia się w tych zawodach, chociażby po zagranicznych zakładach.

2. — POTRZEBA I PLAN ZAKŁADANIA BURS PRYWATNYCH.

Takiemi i podobnemi powodowani względami niektórzy członkowie emigracyi z Xciem Adamem Czartoryskim na czele, założyli przed 21 laty Szkołę przygotowującą do paryzkich szkół specjalnych, mianowicie do wszelkiego rodzaju szkół

wyższych przemysłowych i inżynierskich. Korzystała z tego zakładu młodzież polska w znacznej liczbie wypadkami r. 1848 z kraju za granicę wyparta. Kiedy następnie obecny Prezes przeznaczył dom przy Bulwarze Montparnasse na umieszczenie Szkoły, rząd francuzki poparł to przedsięwzięcie udzielając Szkole stałą subwencję na koszty ogólne, oraz wyznaczając bursy dla 40 przeszło uczniów. Te bursy rządowe są tylko naszym emigrantom politycznym lub ich synom przystępne.

Otoż obecnie, kiedy do Szkoły Montparnaskiej oprócz młodzieży wychodźczej zgłaszają się uczniowie przybywający z Galicyi i W. X. Poznańskiego a pomiędzy nimi wielu bez dostatecznych środków utrzymania, którym Szkoła dla braku funduszków przyjęcia odmawiać musi, — postanowiła Rada szkolna odezwać się do obywateli kraju, ażeby, korzystając z istniejącego już zakładu, jakiego na ziemi polskiej nie ma, zechcieli tworzeniem burs dla młodzieży polskiej, z kraju dla nauki przybywającej, przyczynić się do pomnożenia liczby u nas dotąd tak szczupłej, ludzi dostatecznie przysposobionych do wszelkich gałęzi przemysłu i handlu. Należy nie spuszczać z uwagi, że Szkoła Montparnaska nawet w takim razie jeszcze wielkie przysługi krajowi oddawaćby mogła, gdyby na ziemi rodzimiej powstały Szkoły Politechniczne i Inżynierskie, odpowiadające wszelkim wymagalnościom nauki. Bo nie łatwo będzie krajowi zdobyć się na tyle wszelkiego rodzaju pomocniczych instytucyi, zbiorów, muzeów, bibliotek, wystaw, gabinetów naukowych, fabryk i kantorów handlowych, ile ich potworzył przez długie wieki Paryż. Włosi, Niemcy, Anglicy, Amerykanie, posiadają Szkoły przemysłowe nie ustępujące francuzkim, a przecież młodzież tych narodów w znacznej liczbie przybywa corocznie do Paryża na ukończenie i uzupełnienie swych studi. Jeżeli były i są przydatne bursy założone w wieku XVI przez i dla Polaków przy uniwersytetach w Królewcu i Lipsku, to bursy w Paryżu ufundowane dla ukończenia nauk wyższych, niezawodnie tém większy przyniosą nam pożytek.

Prawa i warunki fundacyi burs są następujące :

1. Każda nowo założona bursa będzie nosiła imię swego fundatora.

2. Do takiej bursy będzie miał prawo uczeń przez jój fundatora przedstawiony, byleby zadosyć uczynił warunkom wstąpienia do Szkoły.

3. Fundusz na bursę powinien wynosić 100 fr. miesięcznie i być zapewnionym najmniej na lat pięć (*).

3. — DATKI NA RZECZ SZKOŁY.

Szkoła przyjmuje z wdzięcznością i najmniejszy dar na rzecz jej, bądź w pieniądzach, bądź w książkach, lub innych przedmiotach naukowych i z odebrania ich zaświadczać będzie w rocznem swém sprawozdaniu.

W ciągu roku szkolnego 1868/9 złożono nie małe ofiary na rzecz Szkoły Wyższej Polskiej : Xiążę Władysław Czartoryski, jak poprzednich lat, tak i tego roku zrobił Szkole ofiarę z dzierżawy gmachu szkolnego, wynoszącą około 10,000 fr. Nadto na ogólne wydatki Szkoły i na pomoc naukową uczniom ofiarował fr. 4180.

Zawiązane przed rokiem pośród emigracyi naszej w Paryżu Towarzystwo Naukowej Pomocy, wydało na wsparcie uczni Szkoły Montparnaskiej fr. 2520.

Hr. J. Działyński, który lat poprzednich Szkołę był zaopatrzył w gabinet fizyczny, wydał na utrzymanie jednego z uczni 1200 fr.; z Xiążąt Czartoryskich Hrabina Działyńska ofiarowała lat poprzednich i roku bieżącego dla 4 uczniów Szkoły, stypendya po 20 fr. miesięcznie każdemu ; członek Rady szkolnej P. Szlenker ofiarował 250 fr.; członek Rady P. Żarczyński 80 fr.; inni członkowie Rady 50 fr.

Niektórzy autorowie i niektóre czasopisma raczyły nadsyłać bezpłatnie do czytelnicy Szkoły swe wydania.

4. — WYKŁAD NAUK.

Wykład nauk w Szkole naszej był podzielony na dwa kursa : *niższy* i *wyższy*.

W kursie *niższym* wykładano : arytmetykę zupełną, algebrę do dwumianu Newtona włącznie, geometryą zupełną, trygonometrią, geometryą analityczną, geometryą wykreślną do powierzchni skośnych wyłącznie, fizykę, chemią i rysunki techniczne. Uczniowie kończący ten kurs, dostatecznie są usposobieni do

(*) Za naukę, mieszkanie i całe utrzymanie (prócz ubrania), uczeń opłaca 100 fr. miesięcznie. W razie, gdy sobie życzy stać w osobnym pokoju, winien dopłacić 15 fr. miesięcznie.

zdania examinu do Szkoły Centralnej, do klasy przygotowawczej w Szkole Górniczej Paryzkiej, do Szkoły Górników w Saint-Étienne, do Szkoły Architektury, do Szkoły Sztuk i Rękodzieł w Gandawie, do Szkoły Wojskowej w Saint-Cyr, do Szkoły Handlowej w Paryżu, i t. p.

Kurs *wyższy* obejmował : algebrę, równania wyższych stopni, rachunek różniczkowy i całkowity, mechanikę racjonalną i część stosowaną, geometryą wykreślną od powierzchni skośnych i zastosowanie jej do perspektywy, do teorii cieni, ciesiołki i kamieniarki, fizykę, chemię i rysunki techniczne. Uczniowie, po ukończeniu tego kursu, są w stanie zdać examen do Paryzkiej Szkoły Dróg i Mostów, do klas specjalnych w Górniczej Szkole Paryskiej, do Szkoły Artylerji i Inżynjerji Wojskowej w Metz i do podobnych naukowych zakładów w Belgii i Szwajcaryi.

W czasie wakacyi, uczniowie Szkoły Dróg i Mostów i Górniczej zwiedzali na prowincyi i za granicą znaczniejsze zakłady przemysłowe, kopalnie, roboty przy kolejach żelaznych, kanałach i portach morskich.

Na nabożeństwo i na konferencye religijne, uczęszczali uczniowie do kościoła Świętej Genowefy (Pantheon).

5. — STATYSTYKA SZKOŁY.

W roku szkolnym 1868/9, Szkoła Wyższa Polska miała w ogóle 68 uczniów, a mianowicie : 53 internów, 3 externów i 12 wolnych słuchaczy. Z liczby internów uczęszczało do szkół specjalnych 28, to jest do Szkoły Dróg i Mostów 13, do Szkoły Górniczej 11, do Szkoły Centralnej 3 i do Szkoły Architektury 1.

Z końcem roku szkolnego ukończyło całkowity kurs nauk w szkołach specjalnych i otrzymało dyplomy wykwalifikowanych inżynjerów 9, to jest ze Szkoły dróg i mostów 5, ze Szkoły Górniczej 2, ze Szkoły Centralnej 1 i ze Szkoły Architektury 1. Wstąpiło do szkół specjalnych 10.

Rok upłyniony był dwudziestym pierwszym istnienia Szkoły. W ciągu tego czasu kształciło się w niej 616 uczniów. Z tej liczby, 195 ukończyło swe nauki w Paryżu i otrzymało w rozmaitych zawodach dyplomy lub świadectwa ukończonych nauk ; 69 w innych miastach Francyi, i Belgii lub Szwajcaryi, 54 kończy jeszcze swe nauki pod opieką Szkoły ; reszta uczniów wyszła ze Szkoły

po otrzymaniu takiego wykształcenia, jakiego wymagały praktyczne zawody, którym się poświęcić zamierzyła, jak pomiary, prowadzenie prac przy kolejach żelaznych i różnych innych przedsięwzięciach publicznych i prywatnych, buchalterya, handel, i t. p. W ostatnich latach liczba uczniów, stosunkowo do lat dawniejszych, znacznie się powiększyła.

Radę Szkólną składali : prezydujący Xiążę Władysław Czartoryski ; członkowie honorowi : Stanisław Barzykowski, generał Tadeusz Konarski i Teodor Morawski ; członkowie czynni : Karól Chobrzyński, Gustaw Dombrowski, Jan hr. Działyński, L. Gadon, Edward Habich, Eustachy Januszkiewicz, Ludwik Nabelak, Karól Ostrowski, Karól Sulikowski, Franciszek Szemioth, Xawery Szlenker, Amancyusz Żarczyński i Kazimierz Szulc, pełniący zarazem obowiązki dyrektora Szkoły.

Nauki w Szkole wykładali profesorowie : Gasztowtt Wacław, licencje ès lettres ; Niewęgłowski G. Henryk, licencje ès sciences mathématiques, examinator w liceum Ś. Ludwika ; Pillet Juliusz, inżynier-architekt, były uczeń Szkoły Politechnicznej, Szkoły Dróg i Mostów i Szkoły Sztuk Pięknych ; Sagayło Ernest, inżynier, examinator w Szkole Centralnej Sztuk i Rękodziel ; Siwiński Edward, były profesor kursów przygotowawczych do Szkoły Głównej Warszawskiej ; Stepiński Artur, inżynier, były uczeń Szkoły Dróg i Mostów i Szulc Kazimierz, doktor filozofii, były professor gimnazjum katolickiego i szkoły realnej w Poznaniu, obecnie dyrektor Szkoły Wyższej Polskiej.

6. — PRZYCHODY I WYDATKI.

PRZYCHÓD.

A. Pozostało z roku 1867/8 w kasie gotowizną.....				fr.	1,739	55
B. W ciągu roku szkolnego 1868/9 otrzymano :						
1. Od rządu francuzkiego :						
a)	Zapomogi zwyc.	na ogólne wydatki	fr.	20,000	»	
b)	Zapomogi nadzwyczajnej			5,000	»	
c)	Subsydya przeznaczone dla uczniów ..			25,750	»	50,750 »
2.	Oplata od uczniów.....					7,319 »
3.	Ofiary od osób prywatnych.....					1,880 »
C. Przychody nadzwyczajne :						
1.	Pożyczono od Prezesa Rady Szkolnej..	fr.	3,000	»		
2.	Pożyczono od P. Januszkiewicza		10,000	»		13,000 »
Razem.....						74,683 55

ROZCHÓD.

A. Wydatki przewidziane budżetem :

1. Dział naukowy :

a) Pensye nauczycieli.....	fr. 7,920 »	
b) Wypłata subsydjów uczniom w mieście mieszkającym.....	12,059 50	
c) Pomoc dodatkowa uczniom.....	2,260 »	
d) Wycieczki naukowe.....	1,574 »	
e) Utrzymanie biblioteki, gabinetów fizycznego i chemicznego, papier, materiały rysunkowe (621 05) (*).....	641 05	24,454 55

2. Administracja :

a) Pensye Dyrektora, Administratora i Sekretarza.....	4,020 »	
b) Służba.....	1,340 »	
c) Lekarz, apteka, kąpiele (163 85).....	621 75	
d) Różne wydatki.....	453 85	6,435 60

3. Odzież, szwalnia, opranie :

a) Odzież.....	1,888 50	
b) Szwalnia i pranie.....	2,209 95	4,098 45

4. Utrzymanie domu, opał i światło :

a) Reperacye i utrzymanie domu (205 75).....	207 60	
b) Opał..... (1,314 05).....	88 »	
c) Światło.....	1,247 55	
d) Utrzymanie ruchomości kuchennych i kupno nowych.....	190 75	
e) Utrzymanie ruchomości domowych i pościel.....	649 35	
f) Czystość domu, woda, zmiatanie... ..	448 40	2,831 65

5. Żywność.....		20,741 70
-----------------	--	-----------

B. Wydatki nadzwyczajne :

1. Spłacenie długów z roku zeszłego.....	8,192 40	
2. Zwrot pożyczek	7,000 »	15,192 40

Razem wszystkich wydatków..... 73,754 35

Przychodu było jak wyżej..... 74,688 55

Rozchód wynosił..... 73,754 35

Pozostaje w kasie..... 934 20

(*) Liczby w nawiasie przed rubryką oznaczają należności nie uiszczone.

Stan funduszów Szkoły w dniu 1 października 1869 roku był następujący :

Passiva :

Za różne dostawy należy się.....	2,304 70	
Pożyczka od Prezesa Rady.....	2,000 »	
Pożyczka od P. Janunskiewicza.....	4,000 »	8,304 70

Activa :

Należność od uczniów zalegająca.....	675 »	
W kasie.....	934 20	
Subsidia od rządu 1 października.....	5,000 »	6,609 20

Zatem przewyżka *passiwów* nad *actiwami*, czyli deficyt z roku szkolnego 1868/9 wynosi..... 1,695 50

Powyższe sprawozdanie przyjęto na posiedzeniu Rady Szkolnej, dnia 24 października 1869 roku.

Wszelkiego rodzaju pisma, zgłoszenia się i przesyłki pieniężne adresowane być powinny *franco*, à *Monsieur le DIRECTEUR DE L'ÉCOLE SUPÉRIEURE POLONAISE, 68, Boulevard du Montparnasse, à PARIS.*

BIBLIOTEKA KORNICKA

Cz 24139

1855-6

1871